

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของข่าวผากในรายการข่าวทุ่มครึ่งและข่าวสองทุ่ม ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 นี้ จะต้องอาศัยระเบียบวิธีที่เหมาะสมที่จะสามารถทำความเข้าใจในปรากฏการณ์พฤติกรรม ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของฝ่ายข่าว ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative reserch)

สุภางค์ จันทวานิช (2533) ได้อธิบายถึงการวิจัยเชิงคุณภาพไว้ว่า "ข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม อันได้แก่ความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ประวัติชีวิต ค่านิยม และประสบการณ์ หรือปัญหาในการดำเนินชีวิตบางประการ รวมทั้งอุดมการณ์นั้นๆ หลายประการ ยังไม่อาจนำมาจัดทำในรูปปริมาณได้ ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้ จะมีลักษณะพิเศษของตัวเองอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1. ความเป็นนามธรรมค่อนข้างมาก 2. มีความสลับซับซ้อนมาก โดยบางส่วนก็อาจเป็นเพราะความเป็นนามธรรมของข้อมูล และ 3. มีลักษณะของความเป็นพลวัต (Dynamic) คือ มีการเคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจและสามารถอธิบายได้ถึงกระบวนการเป็นข่าวผาก และบทบาทของข่าวผาก ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participative Observation) รวมทั้งวิธีวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวที่ได้นำออกอากาศ (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยมีแหล่งข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูลดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ถึงความหมายของข่าวผาก กระบวนการคัดเลือก และกระบวนการเป็นข่าวของข่าวผาก รวมถึงบทบาทของข่าวผาก ในรายการข่าวประจำวัน (ข่าวทุ่มครึ่ง - สองทุ่ม) ของช่อง 7 สี นั้นต้องอาศัยข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เหล่านี้

1. เอกสารเชิญทำข้าวและคำสั่งให้ไปทำข้าว จำนวนตามที่มีเข้ามายังฝ่ายข้าว ในแต่ละวันระหว่างวันที่ 28 ถึง 3 พฤศจิกายน 2534
2. ข้าวฝากสำเร็จรูปจำนวนตามที่มีการสั่งให้ออกอากาศ ระหว่างวันที่ 28 ถึง 3 พฤศจิกายน 2534
3. บรรณาธิการข้าวประจำวัน และบรรณาธิการประจำสาย
 - 3.1 คุณสุทธิ จงเจียมจิตต์ บรรณาธิการข้าวอาชญากรรม
 - 3.2 คุณวันชัย ทรรพสุทธิ บรรณาธิการข้าวสำนักพระราชวัง
 - 3.3 คุณสุวิช รัตตเสวี บรรณาธิการข้าวทหาร
 - 3.4 คุณปณิมา ตันติคมน์ บรรณาธิการข้าวพัฒนาสังคม
 - 3.5 คุณวิไล กลั่นนาค บรรณาธิการข้าวเศรษฐกิจ
 - 3.6 คุณประกาศิต คำพิมพ์ บรรณาธิการข้าวการเมือง
 - 3.7 คุณชาญชัย วรรณสุด บรรณาธิการข้าวกีฬา
4. ผู้สื่อข่าว
 - 4.1 คุณบุตรปิยะ สรรค์วณิชพัฒนา ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม
 - 4.2 คุณเกื้อพรรณ คำศิริ ผู้สื่อข่าวสายสำนักพระราชวัง
 - 4.3 คุณนนทศักดิ์ ควรขจร ผู้สื่อข่าวสายทหาร
 - 4.4 คุณชนิษฐา ตันตระกูล ผู้สื่อข่าวสายพัฒนาสังคม
 - 4.5 คุณฐิตารัตน์ ชานีวิทย์วงศ์ ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจ
 - 4.6 คุณสุภาพชาย บุตรจันทร์ ผู้สื่อข่าวสายการเมือง
 - 4.7 คุณอนันต์ ศิริมุกสิกะ ผู้สื่อข่าวสายกีฬา
5. ช่างภาพ
 - 5.1 คุณหิรัญ ไรจนประดิษฐ์ ช่างภาพสายอาชญากรรม
 - 5.2 คุณอนันต์ ทัดคำ ช่างภาพสายสำนักพระราชวัง
 - 5.3 คุณจีรวัดน์ เนียมมีศรี ช่างภาพสายทหาร
 - 5.4 คุณมานพ คำหอม ช่างภาพสายพัฒนาเศรษฐกิจ
 - 5.5 คุณบัญชา พงศ์พันธ์ ช่างภาพสายเศรษฐกิจ
 - 5.6 คุณเชาว์ พ่วงพู่ ช่างภาพสายการเมือง
 - 5.7 คุณวิเชียร นหนองทราย ช่างภาพสายกีฬา

6. เจ้าหน้าที่ติดต่อภาพข่าว

- 6.1 คุณสมพล วนันตร์
- 6.2 คุณสุรียนตร์ สาสิทธิ์
- 6.3 คุณเชาวลิต จันทร่มุข
- 6.4 คุณทวีศักดิ์ นาคันต์

7. ประชาสัมพันธ์รับแจ้งข่าว

- 7.1 คุณอัศรพล ไหลสงวนนาม
- 7.2 คุณวิชา นันทนิ

8. บทข่าวท่อมครึ่งและข่าวสองท่อมของวันที่ 28 ตุลาคม ถึง 3 พฤศจิกายน 2534

9. วิดีโอเทปบันทึกรายการข่าวท่อมครึ่งและข่าวสองท่อมของวันที่ 28 ตุลาคม ถึง 3 พฤศจิกายน 2534

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากผู้วิจัยมีอาชีพเป็นผู้สื่อข่าวและผู้ประกาศข่าว สังกัดฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 โดยมีบทบาทหน้าที่และปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าว ในสายพัฒนาสังคม (ข่าวรายงานพิเศษ) อ่านข่าวในช่วงข่าวเดี๋ยวจี๊ดสี และอ่านข่าวประจำวัน ตามตารางเวรที่ได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการ ซึ่งบทบาทเหล่านี้มีผลให้ผู้วิจัยต้องออกไปติดตามข่าวนอกสถานีแล้วกลับมาเขียนข่าว ติดต่อภาพข่าวร่วมกับเจ้าหน้าที่ติดต่อ รวมทั้งอ่านข่าว และเข้าเวรผู้สื่อข่าว เพื่อเตรียมข่าวออกอากาศในบางวัน ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถทำการศึกษาที่มาของข่าวทุกชิ้นหรือกระบวนการเป็นข่าวผาก แต่ละชิ้นได้โดยละเอียด

ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยมีบทบาทหน้าที่อยู่ในสนามการวิจัยอยู่แล้วตามวิชาชีพ เพื่อความสะดวก ประกอบกับเพื่อให้ผู้วิจัยสามารถสังเกตการณ์ และเก็บข้อมูลในการวิจัยได้อย่างเต็มที่ในทุกๆ ส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนข่าวกีฬาที่โดยปกติผู้วิจัยไม่มีส่วนร่วมในการผลิตข่าวนี้เลย เนื่องจากทีมงานและกระบวนการผลิตของข่าวกีฬาค่อนข้างเป็นเอกเทศ ผู้วิจัยจึงทำเรื่องแจ้งบรรณาธิการข่าวขอปฏิบัติงานอยู่ภายในสถานีในระหว่างการเก็บข้อมูลเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันจันทร์ที่ 28 ตุลาคม 2534 ถึงวันอาทิตย์ที่ 3 พฤศจิกายน 2534

ระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเข้าปฏิบัติงานตามปกติเช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายข่าว คือ ตั้งแต่เวลา 8.00 น. จนจบการออกอากาศข่าวภาค 20 นาฬิกา คือ เวลา 21.00 น.

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในทุกส่วน ตั้งแต่ส่วนเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ฝ่ายข่าวที่จะเป็นผู้รับแจ้งข่าว และรับเทปข่าวประชาสัมพันธ์ ที่มีแหล่งข่าวติดต่อเข้ามาโดยผู้วิจัยได้รวบรวมจดหมายเชิญข่าว การแจ้งข่าวสารที่มีมายังข่าวทุกชั้น ทั้งทางโทรศัพท์ โทรสาร และวิทยุสื่อสาร ตลอดจนเทปโทรทัศน์ข่าวภาคที่ผลิตสำเร็จรูปมาให้ฝ่ายข่าวออกอากาศ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าว ช่างภาพ และเจ้าหน้าที่ติดต่อ ตลอดจนบรรณาธิการที่ทำหน้าที่คัดเลือกข่าว และสั่งการให้มีการออกไปทำข่าวในแต่ละวัน โดยที่ผู้วิจัยเปิดเผยตัวเองให้เพื่อนร่วมงานซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายข่าวทราบวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือ จากพนักงานคนอื่น ๆ เป็นอย่างดี

การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลของผู้วิจัย เป็นไปตลอดเวลาโดยไม่เป็นทางการ เสมือนเป็นการพูดคุยกันอย่างปกติในระหว่างการทำงาน ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้ให้ข้อมูลที่ไม่รู้สึกเกร็ง หรือตั้งอกตั้งใจให้สัมภาษณ์ และทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง โดยผู้วิจัยใช้เวลาที่ว่างในทันทีหลังจากได้ข้อมูลจบบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละวัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป

สำหรับข่าวที่ออกอากาศรวมทั้งบทข่าว ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมและบันทึกภาพด้วยเทปโทรทัศน์ไว้เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์อีกด้วย

หลังจากเก็บข้อมูลครบตามเวลาที่กำหนดไว้ 1 สัปดาห์แล้ว ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่ตามปกติในฝ่ายข่าวและได้เก็บข้อมูลในส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับโอกาส โดยทำการพูดคุยกับผู้ร่วมงานในฝ่ายข่าวตามปกติในบางครั้งเป็นการถาม และพูดคุยโดยไม่แจ้งให้ทราบว่าจะขอข้อมูลไปใช้ในงานวิจัย และบางครั้งก็มีการแจ้งว่าการพูดคุยครั้งนี้จะนำข้อมูลไปใช้ในงานวิจัย เพื่อจะได้มีข้อมูลครบถ้วนในทุกด้าน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล เรื่องบทบาทของข่าวฝากในรายการข่าว ทุ่มครึ่งและข่าวสองทุ่มของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 นี้จะทำการวิเคราะห์ 3 ด้านคือ

1. วิเคราะห์กระบวนการเป็นข่าวของข่าวฝาก จากการรวบรวมการแจ้งข่าวจนถึงขั้นตอนออกอากาศ ซึ่งการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะใช้แนวคิดเรื่องผู้ปิดเปิดประตูลสาร และแนวคิดเรื่องกำหนดวาระ เป็นกรอบในการศึกษา โดยจะวิเคราะห์ว่า มีใครบ้างที่จะมีส่วนตัดสินใจในการคัดเลือกข่าวสาร และมีหลักการอย่างไรในการตัดสินใจให้มีการติดตามข่าววันนั้น หรือมีการเขียนนั้นด้วยวิธีพิเศษ หรือแม้กระทั่งการให้ความสำคัญกับการคัดเลือกภาพที่จะนำออกอากาศนั้น ผู้ปิดเปิดประตูลสารเหล่านี้จะแสดงบทบาทในการสร้างข่าวฝากภายใต้ปัจจัยอะไร
2. วิเคราะห์รูปแบบ และเนื้อหาของข่าวฝาก จากตัวบท (Text) ที่ได้จากการวิเคราะห์ข่าวดังกล่าวและเทปโทรทัศน์รายการข่าวซึ่งจะใช้แนวคิดเรื่องคุณค่าและโครงสร้างของข่าว เป็นกรอบในการศึกษา
3. วิเคราะห์บทบาทของข่าวฝากในรายการข่าวโทรทัศน์ โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ในฝ่ายข่าวมาประกอบกับข้อมูลที่ได้มาจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งเนื้อหาจากตัวบทโดยใช้แนวคิดทางสังคมวิทยา เรื่องสถานภาพและลำดับชั้นทางสังคมรวมทั้งทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การนำเสนอข้อมูล

1. นำเสนอกระบวนการผลิตข่าว ว่ามีขั้นตอนอย่างไรเกี่ยวข้องกับบุคลากรฝ่ายข่าวแต่ละแผนกอย่างไร เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ถึงที่มาของข่าวฝากว่ามีแนวทางและขั้นตอนในการผลิตหรือกระบวนการเป็นข่าวอย่างไร
2. นำเสนอให้เห็นถึงประเภท และเนื้อหาของข่าวฝาก ว่ามีรูปแบบอย่างไรบ้าง ตลอดจนปริมาณและการมีอยู่ของข่าวฝากในรายการข่าว เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงบทบาทของข่าวฝาก ที่มีต่อการให้สถานภาพของแหล่งข่าว และสถานีฯ
3. นำเสนอผลสรุปจากการศึกษาข้อมูลทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การอภิปรายผล และแนวความคิดในการปรับปรุงการทำงานของฝ่ายข่าวต่อไป